

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника

(проректор з науково-педагогічної роботи)

Афанасьєв М. В.

Управління трудовим потенціалом

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки"
Спеціальність 051 "Економіка"
Освітній рівень перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма Управління персоналом та економіка праці

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Завідувач кафедри
економіки та соціальних наук

Назарова Галина Валентинівна

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри економіки та соціальних наук
Протокол № 1 від 27.08.2018 р.

Розробники:
Іванісов Олег Вікторович, к.е.н., доц. кафедри економіки та соціальних наук.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Трудові ресурси як об'єкт управління є важливим чинником суспільного розвитку. Управління трудовим потенціалом на сучасному етапі розвитку передбачає визначення нових методів і форм регулювання процесів ефективного формування, розподілу і використання трудового потенціалу на макрорівні і на рівні підприємств. Удосконалення управління трудовим потенціалом потребує розгляду проблем розвитку ринку праці, створення правового, науково-методичного і ресурсного забезпечення використання трудового потенціалу, управління демографічними процесами, формування загальноосвітнього і професійного рівня трудового потенціалу та умов ефективного їх використання. Це окреслює важливість питань управління трудовим потенціалом як теоретичних знань, опрацювання студентами заходів вдосконалення системи управління трудовим потенціалом, регулювання зайнятості, планування ресурсів праці, підвищення ефективності використання трудового потенціалу. Створення ефективного механізму управління трудовим потенціалом є важливою складовою структурної трансформації економіки, що обумовило актуальність розробки і впровадження навчальної дисципліни в програму підготовки фахівців за спеціальністю 051 "Економіка" за освітньою програмою "Управління персоналом та економіка праці".

Мета навчальної дисципліни: формування системи знань і навичок з теорії та практики регулювання процесів формування, відтворення, використання та розвитку трудового потенціалу.

Курс	4	
Семестр	7	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	36
	семінарські, практичні	38
Самостійна робота	76	
Форма підсумкового контролю	Залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Інформатика	Менеджмент
Політекономія	Маркетинг
Мікроекономіка	Фінанси
Макроекономіка	Організація праці
Демографія	Ринок праці
Економіка праці	Аудит персоналу
Статистика	Управління персоналом
Регіональна економіка	Кадрове діловодство
	Соціальна політика
	Розвиток персоналу
	Кадрова Безпека
	Мотивування персоналу

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність визначати сутність предмету, мету та завдання дисципліни.	Засвоїти основні категорії навчальної дисципліни.
Здатність характеризувати якісну та кількісну структуру населення.	Проводити оцінку кількісної та якісної структури населення.
Здатність визначати та класифікувати працездатне населення за окремими ознаками.	Засвоїти критерії поділу працездатного населення за окремими ознаками.
Здатність використовувати демографічні показники для оцінки міграційних процесів.	Проводити оцінку міграційних процесів.
Здатність визначати особливості функціонування сучасної демографічної політики України.	Розробляти шляхи розвитку демографічної політики України.
Здатність визначати складові трудового потенціалу суспільства.	Проводити оцінку компонентів трудового потенціалу суспільства.
Здатність визначати склад системи управління трудовим потенціалом.	Визначати склад системи управління трудовим потенціалом.
Здатність класифікувати ринок праці за складовими елементами.	Визначати перспективи розвитку ринку праці.
Здатність планувати і прогнозувати трудові ресурси.	Володіти інструментарієм планування та прогнозування трудових ресурсів.
Здатність визначати макроекономічні аспекти регулювання зайнятості трудових ресурсів.	Визначати проблеми в сфері зайнятості населення.
Здатність визначати загальноосвітній та кваліфікаційний рівні трудового потенціалу	Проводити оцінку загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудового потенціалу.
Здатність визначати ефективність використання людського капіталу та вміння характеризувати стан людського розвитку.	Визначати особливості та характер взаємозалежності показників соціально-економічного розвитку.
Здатність класифікувати населення за ознакою економічної активності.	Засвоїти критерії поділу населення за ознакою економічної активності.
Здатність визначати рівень життя населення.	Володіти методикою оцінки рівня життя населення.
Здатність визначати особливості суспільної організації праці.	Визначати особливості сучасної суспільної організації праці.
Здатність визначати особливості формування соціальної політики в системі УТП.	Проводити оцінку процесів в сфері соціальної політики.
Здатність визначати особливості виникнення та вирішення трудових конфліктів.	Визначати причини виникнення конфліктів та розробляти шляхи їх вирішення.
Здатність визначати особливості міжнародного співробітництва в Україні та світі.	Застосовувати закордонний досвід в сфері управління трудовим потенціалом.
Здатність застосування методів прогнозування та планування трудового потенціалу з урахуванням світового досвіду.	Застосовувати закордонний досвід в сфері прогнозування та планування трудового потенціалу.
Здатність визначати ефективність використання трудового потенціалу.	Визначати ефективність використання трудового потенціалу

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти та основні категорії управління трудовим потенціалом

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1.1. Необхідність вивчення дисципліни "Управління трудовим потенціалом".

Зміст сучасної науки управління трудовим потенціалом. Механізм управління трудовим потенціалом. Предмет та методи дисципліни "Управління трудовим потенціалом". Завдання і структура дисципліни. Визначення поняття управління трудовим потенціалом. Система управління трудовим потенціалом. Комплекс категорій системи управління трудовим потенціалом. Значення понять ресурс, труд, управління та трудовий потенціал. Особисті риси трудового потенціалу. Історія виникнення теорії управління. Управлінське рішення. Система процесу управління.

1.2. Місце і роль науки "Управління трудовим потенціалом" серед інших наук.

Управління трудовим потенціалом як сфера практичної діяльності. Управління трудовим потенціалом в системі управління економікою. Мета управління трудовим потенціалом. Об'єкт і предмет управління трудовим потенціалом. Завдання і напрямки реалізації управління трудовим потенціалом на державному рівні.

Тема 2. Населення як природна основа формування трудового потенціалу

2.1. Населення як демографічна категорія. Населення як елемент продуктивних сил і носій виробничих відносин. Населення як суб'єкт соціально-економічних відносин.

2.2. Характеристика якісного та кількісного складу населення. Зайнятість. Якість населення. Структура населення в демографічній статистиці. Постійне, наявне і юридичне населення. Віково-статева структура населення. Населення у до робочому, робочому і після робочому віці. Визначення працездатності. Різновиди працездатності. Загальна працездатність. Професійна працездатність. Обмежена працездатність.

2.3. Працездатне населення України. Економічно активне й економічно-неактивне населення. Визначення економічної активності.

Тема 3. Регулювання демографічних і міграційних процесів

3.1. Демографічна інформація. Методи формування демографічної інформації. Перепис населення. Вибіркові і спеціальні демографічні обстеження. Поточний облік населення. Реєстри населення.

3.2. Природний рух населення і його показники. Абсолютні та відносні показники природного руху населення.

3.3. Механічний рух населення. Суть і причини міграції. Види міграції. Зовнішня та внутрішня міграція. Незворотна, тимчасова, сезонна та маятникова міграція. Суспільно організована та неорганізована міграція. Добровільна та недобровільна міграція. Наслідки міграції. Показники міграції населення. Характеристика населення.

3.4. Відтворення населення. Фактори впливу на процес відтворення населення.

3.5. Державна демографічна політика. Аналіз сучасної демографічної ситуації в Україні. Визначення державної демографічної політики, її об'єктів і складових елементів. Активна і пасивна демографічна політика. Регулювання демографічних процесів. Важелі регулювання демографічних процесів. Економічні важелі. Адміністративно – правові важелі. Основні сфери державної демографічної політики. Сфера охорони здоров'я. Сфера народжуваності. Сфера поліпшення становища жінок і соціальна підтримка родин. Сфера міграції населення. Міграційна політика. Механізм регулювання міграції.

Тема 4. Трудовий потенціал суспільства

4.1. Основні показники оцінки трудового потенціалу суспільства. Категорії, що визначають ресурси праці. Людські ресурси, трудові ресурси, робоча сила, трудовий потенціал і людський капітал. Поняття трудові ресурси. Соціально-економічний і обліково-статистичний зміст трудових ресурсів. Сутність поняття працездатність. Працездатний вік. Структурний склад трудових ресурсів. Структура трудових ресурсів. Трудові ресурси як об'єкт управління.

4.2. Трудовий потенціал суспільства як соціально-економічна категорія. Трудовий потенціал індивідуума. Структурна форма прояву трудового потенціалу. Формування трудового потенціалу. Фактори, що визначають трудовий потенціал. Показники визначення трудового потенціалу. Визначення кількості трудового потенціалу. Визначення якості трудового потенціалу. Відтворення трудового потенціалу. Трудові ресурси України, характеристика та структура. Баланс трудових ресурсів України, тенденції розвитку. Прогнозування трудових ресурсів України.

Тема 5. Система управління трудовим потенціалом

5.1. Теоретичні основи управління трудовим потенціалом як системи. Система управління. Функції управління. Виробничо-технологічна структура господарства. Інституціональна структура економіки. Соціальна структура суспільства. Система управління Анрі Файоля. Мета управління трудовим потенціалом. Об'єкт і суб'єкт управління трудовим потенціалом.

5.2. Елементи державної системи управління трудовим потенціалом. Підсистема формування робочої сили. Підсистема управління процесом розподілу трудових ресурсів. Підсистема управління використанням робочої сили. Цілі, завдання і функції управління трудовим потенціалом. Організаційний і функціональний аспект державної системи управління трудовим потенціалом

5.3. Структура системи управління трудовим потенціалом. Історичний розвиток структури органів управління трудовим потенціалом. Структура державних, регіональних і галузевих органів управління трудовим потенціалом. Загальні органи управління. Органи спеціального управління й органи галузевої компетенції. Законодавча база управління трудовим потенціалом. Виконавча влада управління трудовим потенціалом. Судові органи управління трудовим потенціалом. Науково-дослідні установи та їх роль в інформаційному і нормативно-правовому забезпеченні управління трудовим потенціалом.

Тема 6. Забезпечення системи управління трудовим потенціалом

6.1. Нормативно-правова база управління трудовим потенціалом, порядок її розробки, затвердження та перегляду. Норми права. Імперативні та диспозитивні нормативно-правові акти. Механізм правового регулювання соціально-трудових відносин. Роль правового забезпечення системи управління трудовим потенціалом.

6.2. Система нормативно-правових актів, що регулюють управління трудовим потенціалом. Основні законодавчі акти у сфері праці. Основні положення Конституції України. Кодекс законів про працю. Основні трудові права працівників. Рівність трудових прав громадян. Регулювання трудових відносин. Закон України "Про зайнятість населення". Визначення зайнятості населення. Державні гарантії права на вибір професії. Закон України "Про колективні договори та угоди". "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)" та ін. Науково-методичне обслуговування процесів управління і використання трудового потенціалу. Нормативно-методичне забезпечення системи управління трудовим потенціалом. Документи організаційно-методичного та методичного характеру.

Тема 7. Ринок праці в системі управління трудовим потенціалом

7.1. Ринок праці як підсистема ринкової економіки: особливості та відмінності від інших ринків. Сутність категорій "ринок праці" та "ринок трудових ресурсів". Зв'язок ринку праці з іншими типами ринку. Специфічність ринку праці. Функції і види ринку праці. Поточний ринок праці. Роль ринку праці як інструменту включення робочої сили в суспільне виробництво. Суб'єкти ринку праці. Ринок трудових ресурсів. Ринок праці як ринок особливого виду.

7.2. Регулятори ринку праці. Конкуренція на ринку праці, її види і роль в ринковій економіці.

7.3. Складові частини ринку праці. Характеристика ринку праці України. Структура ринку праці. Регіональний та національний ринок праці. Первинний і вторинний ринок праці. Функції ринку праці. Суспільний поділ праці. Інформаційна функція. Посередницька функція. Відтворювальна функція. Стимуляційна функція. Оздоровча функція. Регулятивна функція. Умови ефективного функціонування і тенденції розвитку.

Тема 8. Планування і прогнозування трудових ресурсів

8.1. Суть і значення планування і прогнозування трудових ресурсів для поступального розвитку суспільства. Основні завдання планування. Методи планування і прогнозування трудових ресурсів. Метод екстраполяції. Нормативний метод. Метод послідовних наближень. Компонентний метод. Етапи прогнозування трудових ресурсів. Етапи планування трудових ресурсів.

8.2. Система балансів трудових ресурсів. Баланс ринку праці. Річний баланс наявності та розподілу фахівців з вищою освітою. Побудова схеми балансу трудових ресурсів, його зміст.

8.3. Етапи та методика планування й прогнозування трудових ресурсів. Міжгалузевий баланс затрат суспільної праці. Зведений баланс трудових ресурсів. Часткові баланси трудових ресурсів. Баланс ринку праці, його сутність, порядок і методи розробки. Методика проведення балансових розрахунків. Прогнозування чисельності і складу трудових ресурсів. Планування зайнятості працездатного населення та забезпечення потреб народного господарства в робочій силі. Оптимізація пропорцій розподілу трудових ресурсів за галузями народного господарства, територіями та основними видами діяльності. Прогнозування чисельності населення і складу трудових ресурсів. Демографічний прогноз. Соціально-економічний прогноз. Світовий досвід планування та прогнозування трудових ресурсів. Американська система управління. Шведська система управління. Італійська система управління.

Тема 9. Макроекономічні аспекти регулювання зайнятості трудових ресурсів

9.1. Основні напрями регулювання зайнятості трудових ресурсів. Зайнятість і безробіття як соціально-економічні явища. Поняття і функції зайнятості. Сутність категорії "зайняте населення". Поняття ефективною зайнятості. Види і форми зайнятості. Сутність категорії безробіття. Види безробіття. Шляхи зниження рівня безробіття.

9.2. Державне регулювання зайнятості в Україні. Механізм управління зайнятістю населення. Державна політика зайнятості, її зміст, принципи, методи реалізації. Активна і пасивна політика держави у сфері зайнятості. Суб'єктивні та об'єктивні чинники зайнятості. Механізм регулювання зайнятості населення. Методи впливу на попит, пропозицію і ціну робочої сили на макrorівні. Державна і регіональні програми зайнятості: призначення, структура, зміст. Порядок формування, організація виконання програм зайнятості. Програма зайнятості на базовому і територіальному рівнях. Зарубіжний досвід реалізації державної політики зайнятості. Оцінка ефективності політики зайнятості в Україні.

Тема 10. Формування загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудового потенціалу

10.1. Завдання управління з формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу. Роль кваліфікованих кадрів у сучасному виробництві. Поняття та основні показники загальноосвітнього і професійного рівня. Закономірності розвитку системи трудового потенціалу. Управління формуванням якості трудового потенціалу. Напрямки щодо вдосконалення якості трудового потенціалу. Конкурентоспроможність робочої сили і професійна мобільність людини на ринку праці. Чинники мобільності.

10.2. Система професійної підготовки трудових ресурсів в Україні. Зміст, принципи та структура загальної і професійної освіти в Україні. Навчальні заклади різних форм власності. Освітні рівні України. Середня школа. Середня спеціальна освіта. Професійно-технічна освіта. Вища освіта.

10.3. Організація підготовки й підвищення кваліфікації кадрів робітничих професій. Функції та структура державної системи загальної та професійної освіти. Роль навчальних закладів альтернативних форм власності. Організаційні форми та соціально-економічні важелі заохочення перепідготовки, набуття другої освіти та підвищення кваліфікації. Організація перепідготовки працюючих і безробітних. Система підвищення кваліфікації. Курси. Індивідуальне навчання.

10.4. Зарубіжний досвід формування професійного рівня трудового потенціалу.

Змістовий модуль 2. Основні напрямки управління трудовим потенціалом

Тема 11. Людський капітал – домінуючий чинник соціально-економічного розвитку суспільства

11.1. Сутність людського капіталу. Мікро та макроекономічні рівні поняття "людський капітал". Теорія людського капіталу.

11.2. Людський капітал як складова інтелектуального капіталу. Управління людським капіталом організації. Методи оцінки ефективності використання людського капіталу.

11.3. Ефективність використання людського капіталу.

Тема 12. Людський розвиток

12.1. Концепція людського розвитку. Основні складові людського розвитку.

12.2. Умови формування людського розвитку. Вимірювання людського розвитку.

12.3. Основні напрями людського розвитку на сучасному етапі. Перспективи людського розвитку в умовах ринкових відносин.

12.4. Стан людського розвитку в Україні. Індекс людського розвитку. Шляхи підвищення рівня людського розвитку України.

Тема 13. Мотивація економічної активності населення

13.1. Поняття мотивації. Змістовні теорії мотивації. Процесуальні теорії мотивації. Класифікація мотивації. Класифікація мотивів.

13.2. Мотивація економічної активності населення як складова системи управління трудовим потенціалом. Визначення поняття "потреби" як стану, завдяки якому координуються напрями діяльності, поведінка, мислення, воля і почуття працівників. Класифікація потреб. Визначення потреб суспільства і потреб населення. Створення умов трудової ситуації, що передбачає вплив на поведінку працівника за допомогою потреб, інтересів, бажань і цілей.

13.3. Форми та методи матеріальної і нематеріальної мотивації економічної активності працівників. Мотиви матеріального порядку. Мотиви нематеріального порядку. Стимули як інструменти, що викликають дію певних мотивів. Класифікація стимулів.

Тема 14. Доходи населення і рівень життя

14.1. Теоретичні аспекти регулювання трудового потенціалу в умовах ринкової економіки. Види доходів, економічні закони, що регулюють їх розподіл. Принципи розподілу доходів за максимальною продуктивністю праці. Основні джерела особистих доходів. Трудова діяльність персоналу. Підприємницька діяльність. Власність. Засоби держави і підприємств. Особисті підсобні господарства. Заробітна плата як основна форма трудових доходів. Сутність, функції і принципи заробітної плати. Закон України "Про оплату праці". Класифікація заробітної плати. Формування заробітної плати в умовах ринку. Споживна, природна і ринкова вартість робочої сили. Економічні теорії вартості та формування заробітної плати. Заробітна плата як ціна робочої сили. Вплив конкуренції на ринку праці на рівень заробітної плати. Гнучкість заробітної плати. Взаємозв'язок цін, заробітної плати і зайнятості. Заробітна плата і безробіття. Класичні та сучасні погляди на проблему регулювання заробітної плати. Регулювання заробітної плати і зайнятості.

14.2. Соціально-економічні аспекти праці. Економічна роль держави в умовах ринку та її функції: ефективності, справедливості, стабільності. Принципи державного регулювання трудових доходів. Державне регулювання заробітної плати. Економічний ефект мінімуму заробітної плати. Законодавство про оплату праці в Україні.

Тема 15. Суспільна організація праці в системі управління трудовим потенціалом

15.1. Теоретичні основи й об'єктивні передумови суспільної організації праці. Соціально-трудова відносина та їх суб'єкти. Основні соціальні сили суспільства і необхідність узгодження їх дій у сфері соціально-трудова відносин. Регулювання соціально-трудова відносин. Сутність соціального партнерства та його роль у регулюванні соціально-трудова відносин і використанні трудових відносин. Принципи, функції та напрямки соціального партнерства. Складові системи соціального партнерства та механізм її функціонування. Державні функції щодо соціального партнерства. Функції роботодавця. Рівні регулювання соціально-трудова відносин. Порядок ведення переговорів на національному рівні та укладання генеральної угоди. Закон України "Про колективні договори та угоди". Структура і зміст генеральної угоди.

15.2. Суб'єкти соціального партнерства. Суб'єкти і порядок проведення переговорів на галузевому (територіально-галузевому) рівні. Зміст галузевих і регіональних угод,

15.3. Регулювання соціально-трудова відносин. Соціальне партнерство на виробничому рівні.

15.4. Система колективно-договірної регулювання соціально-трудова відносин. Колективний договір як основний нормативний акт регулювання трудових відносин на рівні підприємства (організації). Зміст колективно-договірних угод. Національна рада соціального партнерства.

15.5. Зарубіжний досвід соціального партнерства. Досвід застосування принципів соціального партнерства в країнах з розвинутою ринковою економікою. Правові та організаційні проблеми становлення системи соціального партнерства в Україні.

Тема 16. Соціальна політика в системі управління трудовим потенціалом

16.1. Роль та зміст соціальної політики в системі управління трудовим потенціалом. Зміст соціальної політики на етапі переходу до ринкової економіки та завдання державної соціальної політики. Суб'єкти соціальної політики. Мета соціальної політики. Головні завдання соціальної політики. Соціальний моніторинг та принципи соціальної політики. Сучасні напрямки соціальної політики в Україні. Соціальний захист населення як елемент соціальної політики. Зміст процесу соціального захисту населення. Принципи побудови системи соціального захисту. Адресність соціальної

допомоги. Роль суспільних фондів споживання. Зміст процесу соціального страхування. Форми соціального страхування населення в нових економічних умовах. Бюджетно-страхова система фінансування охорони здоров'я і впровадження страхової медицини. Система пенсійного забезпечення.

16.2. Перспективи розвитку соціальної політики в Україні з урахуванням світового досвіду. Закордонний досвід формування соціальної політики.

Тема 17. Трудові конфлікти та методи їх розв'язання

17.1. Поняття та види конфліктів. Типи трудових конфліктів. Мотиваційний конфлікт. Комунікаційний конфлікт. Влада і безвладдя. Внутрішньоособистий конфлікт. Міжособистий конфлікт. Конфлікт між особистістю і групою. Між груповий конфлікт.

17.2. Причини виникнення конфліктів. Фактори виникнення трудових конфліктів в умовах ринкових економічних відносин. Економічні фактори. Соціальні фактори. Розподіл ресурсів. Взаємозалежність завдань. Розбіжність з метою. Розбіжність в уявленнях і цінностях. Розбіжність у манері поведінки і цінностях. Незадовільні комунікації. Суб'єкти і предмет трудових конфліктів. Функції трудових конфліктів.

17.3. Методи управління конфліктами. Нормативно-правова база розв'язання трудових конфліктів в Україні. Роль примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів і механізм їх реалізації. Методи і засоби запобігання трудових конфліктів. Визначення загально організаційних комплексних цілей. Роз'яснення вимог до роботи. Координаційні та інтеграційні механізми. Структура системи винагород. Загладжування. Розв'язання проблеми. Примус. Поступка. Досвід регулювання трудових конфліктів у зарубіжних країнах.

17.4. Використання примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів. Примирні процедури при розв'язанні трудових конфліктів.

Тема 18. Міжнародне співробітництво в управлінні трудовим потенціалом

18.1. Розвиток міжнародної міграції робочої сили як форма економічних відносин. Вплив міжнародної міграції на управління трудовим потенціалом.

18.2. Вплив міжнародної економічної інтеграції на процеси управління трудовим потенціалом. Сутність міжнародної економічної інтеграції. Створення єдиного ринку праці в країнах Європейського економічного співробітництва. Специфіка діяльності Ради Європи. Участь України в європейських і світових структурах. Двостороннє міжнародне співробітництво в управлінні трудовим потенціалом. Проблеми інтеграції України у світовий ринок праці.

18.3. Міжнародна організація праці (МОП). Її цілі, завдання, функції, структура та основні напрямки діяльності. Конвенції і рекомендації МОП з питань використання трудового потенціалу і соціального захисту населення. Глобалізація світової економіки та рекомендації МОП з урегулювання системи управління трудовим потенціалом.

Тема 19. Зарубіжний досвід управління трудовим потенціалом

19.1. Зарубіжний досвід реалізації державної програми зайнятості. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості в галузях матеріального та нематеріального сектору. Активні програми зайнятості. Пасивні програми зайнятості.

19.2. Світовий досвід планування та прогнозування трудового потенціалу. Американська модель планування та прогнозування трудового потенціалу. Скандинавська модель планування та прогнозування трудового потенціалу. Італійська модель планування та прогнозування трудового потенціалу.

19.3. Зарубіжний досвід формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу. Формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу у Великій Британії. Формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу у країнах Заходу.

Тема 20. Ефективність використання трудового потенціалу

20.1. *Показники та критерії ефективності використання трудового потенціалу.* Теоретичні основи ефективності господарства. Поняття, показники і критерії економічної та соціальної ефективності використання трудового потенціалу.

20.2. *Механізм мотивації до праці.* Умови і чинники підвищення ефективності використання трудового потенціалу суспільства. Матеріально-технічні чинники. Організаційно-економічні чинники. Соціально-економічні чинники. Демоекономічні чинники. Методичні основи класифікації резервів ефективності використання трудового потенціалу.

20.3. *Заробітна плата в системі управління ефективністю праці.* Регулювання ефективного використання праці. Механізм регулювання ефективності праці. Механізм мотивації до ефективної праці. Роль заробітної плати у формуванні системи управління ефективністю праці.

20.4. *Механізм регулювання ефективного використання трудового потенціалу.* Сучасний рівень ефективності використання трудового потенціалу України. Види резервів та їх класифікація. Шляхи підвищення ефективності використання трудового потенціалу України.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів урахує види занять, які, згідно з програмою навчальної дисципліни, передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюються за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

- поточний контроль;
- модульний контроль (відповідно до визначеного змістовного модуля);
- підсумковий / семестровий контроль за результатами навчання.

Поточний контроль здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять і оцінюють за сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік, – 60 балів).

Модульний контроль, що здійснюють, враховуючи поточний контроль за відповідний змістовий модуль, він має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

Підсумковий / семестровий контроль здійснюють у формі заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни здійснюють у таких формах: активна робота на лекційних заняттях; активна участь у виконанні практичних завдань; проведення письмової контрольної роботи; написання та захист наукової статті; виконання та захист індивідуального завдання.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час лекційних і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводять за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу з навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, виконанні розрахунків у процесі вирішення індивідуальних завдань і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретне завдання ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової зменшує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконаною, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази на семестр та містить теоретичні та практичні завдання різного рівня складності, відповідно до тем змістового модуля.

Модульний контроль із даної навчальної дисципліни здійснюють у формі колоквиуму. Колоквиум – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться з метою оцінювання поточного рівня знань та вміння їх застосовувати на практиці. Колоквиум складається з двох частин: лекційної (теоретичної) та практичної. Тому структура колоквиуму містить завдання теоретичного і практичного спрямування. Його проводять у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного зі змістових модулів. Таким чином, після вивчення тем 1 – 4 студенти денної форми навчання виконують завдання для колоквиуму за змістовим модулем 1. Відповідно, після вивчення тем 5 – 8 – завдання до колоквиуму за змістовим модулем 2.

Завдання до колоквиуму містить 2 теоретичних питання та 2 практичних завдання.

Підсумковий бал за колоквиум складається із суми балів, округлених до цілого числа за правилами математики, за виконання всіх завдань.

Повнота інформації, обґрунтованість відповіді, алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання, етапи їх розв'язання оцінюють відокремлено один від одного: 4 бали – теоретичне питання 1; 4 бали – теоретичне питання 2; 3 бали – практичне завдання 1; 4 бали – практичне завдання 2.

Підсумковий / семестровий контроль здійснюють у формі заліку, він передбачає визначення рівня знань та ступеня засвоєння студентами компетентностей. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Підсумковий / семестровий контроль формується з урахуванням суми балів отриманих під час поточного та модульного контролю. В умовах реалізації компетентнісного підходу підсумковий контроль допомагає оцінити рівень засвоєння студентом компетентностей, передбачених кваліфікаційними вимогами. Підсумковий контроль дозволяє діагностувати рівень теоретичної підготовки студента й рівень його компетентності з навчальної дисципліни. Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в табл.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Творче завдання	Захист наукової статті	Письмова контрольна робота	Колоквиум	Усього
Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти та основні категорії управління трудовим потенціалом	Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	1 тиждень	1	1					2
	Тема 2. Населення як природна основа формування трудового потенціалу	2 тиждень	1	1					2
	Тема 3. Регулювання демографічних і міграційних процесів	3 тиждень	1	1					2
	Тема 4. Трудовий потенціал суспільства	4 тиждень	1	1					2
	Тема 5. Система управління трудовим потенціалом	5 тиждень	1	1			8		10
	Тема 6. Забезпечення системи управління трудовим потенціалом	6 тиждень	1	1					2
	Тема 7. Ринок праці в системі управління трудовим потенціалом. Тема 8. Планування і прогнозування трудових ресурсів	7 тиждень	1	1					2
	Тема 9. Макроекономічні аспекти регулювання зайнятості трудових ресурсів. Тема 10. Формування загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудового потенціалу	8 тиждень	1	1				15	17

Змістовий модуль 2. Основні напрямки управління трудовим потенціалом	Тема 11. Людський капітал – домінуючий чинник соціально-економічного розвитку суспільства Тема 12. Людський розвиток	9 тиждень	1	1					2
	Тема 13. Мотивація економічної активності населення	10 тиждень	1	1					2
	Тема 14. Доходи населення і рівень життя	11 тиждень	1	1					2
	Тема 15. Суспільна організація праці в системі управління трудовим потенціалом	12 тиждень	1	1			8		10
	Тема 16. Соціальна політика в системі управління трудовим потенціалом	13 тиждень	1	1					2
	Тема 17. Трудові конфлікти та методи їх розв'язання	14 тиждень	1	1		12			14
	Тема 18. Міжнародне співробітництво в управлінні трудовим потенціалом	15 тиждень	1	1				15	17
	Тема 19. Зарубіжний досвід управління трудовим потенціалом Тема 20. Ефективність використання трудового потенціалу	16 тиждень	1	1	10				12
	Усього		16	16	10	12	16	30	100

5. Рекомендована література

5.1. Основна

1. Адміністративне управління трудовим потенціалом / В. М. Гриньова, М. М. Новікова, М. М. Салун та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 428 с.
2. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / Н. І. Єсінова – К. : Кондор, 2004. – 432 с.
3. Зущина Г. М. Трудовые ресурсы и трудовой потенциал общества / Г. М. Зущина, Л. Л. Костин. – М. : МГУ, 2006. – 326 с.
4. Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами : навч. посібн. / Є. П. Качан, Д. Г. Шушпанов. – К. : Вид. Дім "Юридична книга", 2003.
5. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами : навч. посібн./ Г. В. Осовська, О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 224 с.
6. Пятова А. Управління трудовими ресурсами : навч.-метод. посібн. / А. Пятова. – Черкаси : VLADCO, 2003. – 190 с.
7. Стичинський Б. С. Науково-практичний коментар до законодавства України / Б. С. Стичинський, І. В. Зуб, В. Г. Ротань. – 2-ге вид. – К. : А.С.К., 2000. – 180 с.
8. Экономика труда. Социально-трудовые отношения / под ред. И. А. Волгина, Ю. Г. Одегова. – М. : Экзамен, 2003. – 736 с.

5.2. Додаткова

9. Богиня Д. П. Основи економіки праці / Д. П. Богиня, О. А. Гріш-нова. – К. : Знання-Прес, 2000. – 314 с.
10. Белокрылова О. С. Экономика труда / О. С. Белокрылова, Е. В. Михалкина. – Ростов н/Д. : Феникс, 2010. – 224 с.
11. Ильин А. И. Планирование на предприятии: Учебник. – Мн.: Новое знание, 2009. – 636 с.
12. Колот А. М. Мотивація персоналу : підручник / А. М. Колот. – К. : КНЕУ, 2002. – 338 с.
13. Остапенко Ю. М. Экономика и социология труда в вопросах и ответах : учебн. пособ. / Ю. М. Остапенко. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 200 с.
14. Петрова І. Оплата праці в мотиваційній системі сучасного підприємства // Україна: аспекти праці / І. Петрова. – 2009. – № 7. – С. 22–27.
15. Петюх В. М. Ринок праці : навчальний посібник / В. М. Петюх. – К. : КНЕУ, 1999. – 288 с.
16. Стретович О. Новий підхід до організації системи матеріального стимулювання праці / О. Стретович // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 1. – С. 21 – 26.

5.3. Інформаційні ресурси

17. Головне управління статистики в Харківській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uprstat.kharkov.ukrtel.net.
18. Демографічний енциклопедичний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nation.geoman.ru.
19. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
20. Інститут демографічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.demographia.ru.